

electricity consumption in Ukraine by consumption categories is presented, which makes it possible to identify the relationship between electricity consumption and living standards. An analysis of the intensity of energy use per unit of GDP, which reflects the negative aspects of the industry, which operates on technologically backward and physically worn, energy-intensive equipment and has a low level of implementation of energy efficient technologies and equipment. The state and tendencies of innovative development of energy of Ukraine on the basis of domestic and world experience are investigated. The influence of innovative energy development on the economic and energy independence of the country is considered.

Key words: *innovative development, energy, energy saving, energy efficiency, production, consumption.*

УДК 390. 341. 1 + 330. 101. 541.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

Микола Меркулов

*доктор економічних наук, професор
кафедри підприємницької та туристичної діяльності,
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
ORCID ID 0000-0002-3095-189X*

Визначено характер сучасних особливостей науково-технологічного розвитку в Україні. На основі аналізу вітчизняного і закордонного досвіду виявлені наступні важливі аспекти науково-технологічного розвитку: необхідно сьогодні мати стійкий ріст витрат на НДДКР у наукоємних виробництвах, в першу чергу, у сфері розробки і випуску продукції оборонного призначення; удосконалювати законодавче забезпечення у сфері міждержавного обміну технологіями; звернути увагу на раціональне використання подвійних технологій; визначити обмеження на використання нових технологій; удосконалювати організаційну структуру інноваційного підприємства при відповідному підвищенні кваліфікації виконавців робіт; виявляти нові форми і структури міжфірмової взаємодії. Проведено аналіз двох альтернативних форм (механізмів) розподілу ресурсів у науково-технологічному розвитку: ринкова і організаційна. Підкреслено два основних моменти, що визначають їх характер - принцип прийняття рішень, якого дотримуються учасники угоди та положення і роль учасників угоди у взаємопов'язаній системі, їх склад і взаємовідносини. Зроблено наголос на розвитку цивільних технологій до такого рівня, коли буде з'являтися зворотній трансфер - з цивільної області у військову. Продовжено обговорення проблеми модернізації національної економіки та умови її входження до групи високорозвинутих країн світу на основі формування науково обґрунтованої науково-технологічної політики.

Ключові слова: *технологія, ресурс, функція, фактор, виробництво, розвиток, трансфер, інвестування.*

Постановка проблеми. На рубежі ХХ-ХХІ ст. у світовому господарстві відбулися суттєві структурні зміни в промисловості, технологіях, просторовому розвитку й організації виробництва. На сьогодні вони у різних формах і ступенях розвитку впливають на глобальному, національному і регіональному рівнях. Як показують дослідження, що періодично здійснюються в країнах ОЕСР, лише в незначному ступені довгострокове економічне зростання у провідних країнах визначається фізичним збільшенням залучених у виробництво праці та капіталу. Вирішальну роль відіграє зростання загальної продуктивності факторів виробництва, що визначається, насамперед, науково-технологічним прогресом. У даний час країни, що лідирують у світовій економіці, знаходяться на стадії нового науково-

технологічного прориву, забезпечуючи, таким чином, на тривалу перспективу свою конкурентоспроможність на світовому ринку товарів і послуг [8, №5, с. 4].

В Україні широко обговорюється проблема модернізації економіки, можливості та умови її входження до групи високорозвинених країн світу. [2; 5; 6; 9]. Вітчизняною науковою економічною думкою переконливо визнано та обґрунтовано, що соціально-економічні перетворення, здійснені в нашій країні протягом останніх двадцяти років, призвели до руйнування значної частини елементів науково-технологічної системи, а нові створюються досить повільно, стримуючи загальний економічний поступ. Недооцінка провідної ролі технологій та необхідності формування технологічної однорідності міжгалузевої структури виробництва зумовлюють низький рівень конкурентоспроможності вітчизняної промисловості та національної економіки в цілому. В умовах погіршення інвестиційного клімату й зниження інвестиційної активності, відсутності результативної науково-технологічної та промислової політики, заходи щодо реструктуризації національного господарства не призвели до модернізації виробництва на основі передових технологій, що забезпечують конкурентоспроможність усіх компонентів продукції по всьому науково-технологічному ланцюжку її випуску [8, №6, с. 11].

Практика показує, що однією із найбільш тривалих, розповсюджених і небезпечних хвороб України є ігнорування шляхів науково-технологічного розвитку, якими йде увесь цивілізований світ і країни, що розвиваються.

В Стратегії-2030 констатується: «З метою впровадження нововведень у 2017 р. промисловими підприємствами придбано 703 нових технологій в Україні та 129 - за її межами. Порівняно з 2015 р., у 2017 р. за значного зменшення кількості придбаних українських технологій кількість технологій, придбаних за межами України, збільшилася майже в 2 рази. Кількість переданих нових технологій встановила 61 одиницю у 2017 р. та 118 одиниць у 2015 р., у тому числі за межі України було передано дві технології. При цьому в Україні відбувається поступова деградація інноваційного потенціалу...» [7, с. 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В процесі дослідження автор спирався на праці наступних вчених-економістів: Гавриленко А. [2], Захарченко В. [1], Котляревський Я. [4], Мазур Ю. [5], Радзівська С. [6], Федулова Л. [8; 9], Шовкун І. [10]. Так, Захарченко В. деталізує напрями вивчення поняття «науково-технологічний розвиток» за: моделями, політикою, системністю, цілями, станом, напрямками реалізації, механізмами, заходами і моніторингом [1, с. 26]. При цьому він йде від конкретного до більш узагальнюючого, вибудовуючи ланцюг розвитку: технічний-науково-технологічний-інноваційний-соціально-економічний.

Федулова Л. констатує: «Характерною особливістю української промисловості ще на початку ринкових реформ була технологічна незбалансованість виробничих систем, непов'язаність її окремих елементів» [8, №5, с. 10]. Радзівська С., аналізуючи вплив інтеграції України з ЄС на стан її науково-технологічного простору, підкреслює: «Методами дослідження є порівняння, системний і статистичний аналіз, аналіз ситуацій і експертного прогнозування» [6, с. 52]. Котляревський Я. з колегами наполягають: «Для стимулювання розвитку нової економіки необхідно ідентифікувати фактори, що стримують еволюції форм і методів наукового пізнання, трансформації традиційних соціально-економічних відносин у продуктивні ресурси нової формації» [4, с. 17]. Гавриленко А. попереджає: «...нові технології можуть представляти і певну небезпеку, рівень якої іноді важко оцінити на стадії розробки. У зв'язку з цим необхідна методологія планування технологій, однією із завдань якої повинна стати мінімізація ризику негативного впливу» [2, с. 48]. Шовкун І. підтверджує: «Українська промисловість, слабкість якої зумовлена її низькою продуктивністю, надмірною фінансовою уразливістю (з огляду на високу боргову залежність і низьку платоспроможність підприємств галузі), втратою капіталів, недостатнім для відтворення рівнем рентабельності, низькотехнологічною структурою виробництва, потребує залучення інвестицій для посилення її конкурентоспроможності та розвитку» [10, с. 95]. Мазур Ю. у зв'язку з чим

пропонує: «Реалізація запропонованої економіко-математичної моделі дозволяє обґрунтувати динаміку основних показників розвитку емерджентної економіки України в умовах використання інвестиційного податкового кредиту на НДДКР» [5, с. 72].

Мета статті - визначення сучасного характеру і стану сучасного науково-технологічного розвитку національної економіки.

Завдання статті полягає в уточненні сучасних аспектів науково-технологічного розвитку як на мікро-, так і на макро-рівнях з ціллю формування у державі науково обґрунтованої науково-технологічної політики.

Виклад основного матеріалу. Наукомістке виробництво стає важливою характеристикою конкурентоспроможності держави, показником економічної могутності країни. Постійно зростає значення наукомістких технологій у вирішенні державних оборонних і господарських завдань, переозброєнні і модернізації різних галузей промисловості; все більшу роль в забезпеченні потреб держави і суспільства відіграє громадянське і комерційне використання подвійних технологій.

Перевага країн в науково-технологічній сфері забезпечує їх пріоритетні позиції на світових ринках. Дійсно, частка наукомістких виробництв і витрат на НДДКР у ВВП розвинених країн неухильно збільшується і відповідно зростає світовий ринок високих технологій. Гудков А. і Шашурін В. констатують, що у 2003 р. він склав 2,3 трлн. дол. [3, с. 26]. І така цифра буде подвоюватися кожні сім років. Прогнозні оцінки можливостей розвитку українських національних технологій (так званих макротехнологій, які представляють собою сукупність знань і виробничих можливостей для випуску конкретної продукції - літаків, нових матеріалів, турбін, суден та ін.

Торгівля наукомісткими технологіями (трансфер), яка включає в себе їх експорт та імпорт, відноситься до області міждержавного обміну. Вона вимагає відповідного законодавчого оформлення зобов'язань урядових органів з контролю за правом придбання (з боку країни-експортера) і подальшого використання або реекспортом (з боку країни-імпортера). Технології розглядаються як товар, який має свою вартість і є об'єктом купівлі-продажу, обміну, безоплатної передачі.

В умовах обмеженого фінансування першочерговими завданнями будь-якого підприємства, менеджера, вченого, інженера стають: визначення шляхів і способів зниження витрат при розробці високотехнологічних наукомістких технологій, раціональне використання вже розроблених подвійних технологій і т.д.

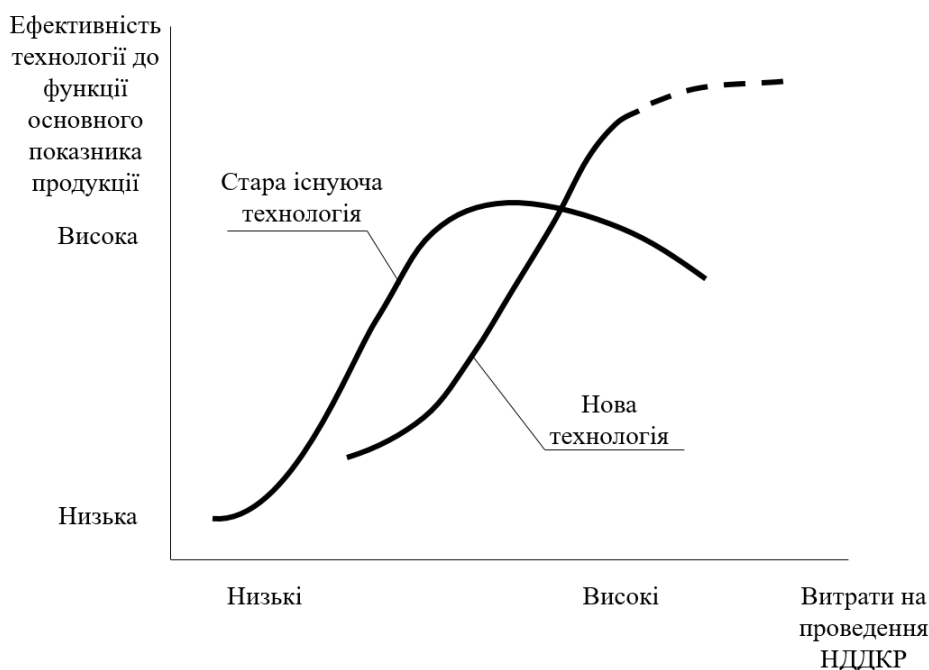
Для досягнення високих показників по товару, як правило, необхідна обмежена кількість технологій. Відомо, що показники ефективності будь-якої технології слідує S-подібною кривою Гомперца (мал. 1), побудованої на основі аналізу ефективності витрат на НДДКР: повільне зростання в період становлення, потім різкий стрибок, обумовлений великими досягненнями; далі йде поступовий перехід до повного розвитку технології, після чого спостерігається зниження ефекту від її застосування, оскільки вона досягає певної межі по шуканим показниками.

Знання меж використання нової технології має важливе значення: при наближенні ефективності технології до максимуму актуальною стає проблема розвитку або пошуку нової технології. Концентрація на розвитку старої технології відкриває для конкурента можливість виходу на ринок з новою технологією, яка знаходиться на ранній стадії S-кривої і, отже, володіє потенціалом, який дозволяє обігнати лідера на ринку шляхом виробництва товару досить високої якості.

Підприємствам необхідно оцінювати S-криву своїх технологій, а також S-криві конкурентів і використовувати ці оцінки в якості основи інвестиційного планування; розглядати можливості придбання або розробки конкуруючих технологій (якщо вони відмінні від їх власних), оскільки нові технології весь час вторгаються на місце старих.

Підприємства, які впроваджують нові технології, мають перевагу перед іншими підприємствами, які використовують старі. Проте, коли підприємство намагається

впровадити нову технологію, воно стикається з наступними проблемами: необхідність адаптації до нової технології, так як у співробітників часто не вистачає компетенції для її використання; необхідність перетворень в організаційній структурі, обумовлених різкими змінами в технологічному процесі; необхідність досить великих вкладень в нову технологію; поява невизначеності і підвищених ризиків. Часто призводять до зривів: невміння передбачати необхідність впровадження нової технології; неспроможність при отриманні інформації про те, що відбувається в технологічному і ринковому середовищі, нездатність швидко і якісно з мінімальними витратами провести адаптацію нової технології на підприємстві.

Мал. 1. Перехід на нову технологію
(узагальнення автора)

Успішні технології являють собою, як правило, подільні технології, які впроваджуються по частинах. Впровадження з оплатою в розстрочку дозволяє користувачам апробувати технології без серйозних зобов'язань і особливого ризику.

Складний стан вітчизняної економіки в даний час характеризується незадоволеним виробничим потенціалом (знос виробничих фондів перевищує 50%), збереженням в структурі національної економіки високої частки ресурсомістких видобувних галузей, низькою якістю і високою матеріаломісткістю продукції, що виробляється, монополістю виробництва багатьох видів продукції і дуже низькою конкурентоспроможністю її на світовому ринку високих технологій при політиці стримування входження України в цей ринок (авіакосмічна промисловість, оборонна і т.д.). Надати динамічність розвитку можуть тільки зміни загального світогляду і широке впровадження в практику інновацій.

Шумпетер Й. у своїй книзі «Теорія економічного розвитку» запропонував принципово новий погляд на економічні проблеми. Він помістив підприємництво і його зв'язок з динамічною невизначеністю в центр економічного дослідження. Проводячи відмінність між «винаходом» і «інновацією»- відкриттям нового технічного знання і його практичним застосуванням у промисловості- і широко визначаючи «інновацію» як впровадження нових технологій, нових продуктів, нових джерел постачання і нових форм індустріальної організації, автор зводить всі «підбурюючі» економічні зміни до інновацій та ототожнює інноватора з підприємцем. Наслідком появи «нової комбінації» стає нововведення, або

«створення нової виробничої функції». Визначаючи виробничу функцію як опис способу, за яким кількість продуктів, що виробляються, змінюється в залежності від варіації кількості виробничих факторів, автор зазначає: «Якщо замість кількості чинників ми міняємо саму форму функції, то отримуємо нововведення». В процесі виробництва ресурси, які також називаються факторами виробництва, перетворюються в товари.

Виробнича функція враховує, що фактори можуть використовуватися в різних пропорціях, а, значить, продукція може випускатися різними способами. Виробнича функція показує, що обрана технологія є ефективною, тобто поєднання виробничих факторів використовується найкращим чином. Оскільки виробнича функція описує максимально можливий обсяг випуску для заданого набору факторів при технологічно ефективному способі виробництва, ресурси, які знижують випуск продукції, не використовуються. Нестача якогось ресурсу призводить до зниження ефективності. На відміну від неокласичної економічної теорії, в якій виробнича функція описує зовнішні кордони безлічі значень обсягів випуску, досяжних для підприємства (або максимальний обсяг випуску) при заданих обсягах виробничих ресурсів і заданій технології виробництва, інституційна економічна теорія показує, що виробничі функції залежать від схем прав власності в тій же мірі, що і від стану технології.

Підприємство визначається як мережа контрактів, які точно встановлюють винагороди та витрати, які виникають в результаті кооперації індивідів і виробничої діяльності. Переважна система заохочень і покарань впливає на поведінку раціональних агентів і тим самим на обсяг випуску підприємства. Більш формально це можна виразити таким чином:

$$Q = FR(L, K, M, C, T), \quad (1)$$

де Q – обсяг випуску, який є функцією труда, послуг капіталу і матеріально-виробничих ресурсів (L , K і M відповідно); T - вектор, який забезпечує технологію і необхідний для виробництва рівень знань. Безліч функцій F можна розділити по системам прав власності. FR - виробнича функція, яка відповідає системі прав власності R . Причому R визначає для підприємства зовнішні правила гри, чітко вказуючи, які контрактні угоди законні, які- ні, які штрафи накладаються на протизаконну поведінку, в яких випадках і якою мірою держава застосовує силовий вплив для забезпечення дотримання контрактних угод. Таким чином, ретельно продумана державна політика в галузі науково-технологічного розвитку в даний момент вкрай необхідна, про що свідчить досвід провідних країн світу (США, Німеччини, Японії і т.д.). Зовнішні правила гри визначають межі C внутрішніх правил, які пропонуються підприємству на вибір при заданому стані технологій і знань (тобто C визначає безліч варіантів вибору організаційної форми).

Враховуючи хронічну нестачу у конверсійних підприємств матеріальних і фінансових ресурсів, виробництво товарів практично для будь-яких нових сегментів ринку вимагає інноваційного підходу, тобто створення нових виробничих функцій. Рівень технологій і знань T у конверсійних підприємств України дозволяє налагодити виробництво високотехнологічного обладнання, яке не виробляється в Україні.

На рубежі 1970-1980-х років почався інтенсивний розвиток нових форм і структур міжфірмової взаємодії, що було обумовлено об'єктивними причинами і в першу чергу різкою зміною зовнішнього середовища у зв'язку з переходом розвинених капіталістичних країн до інтенсивного, ресурсозберігаючого типу відтворення; провідна роль у розвитку продуктивних сил перейшла до наукомістких галузей, перш за все до електронного комплексу. При міжфірмовій взаємодії розподіл тих чи інших ресурсів здійснюється в ході ділових операцій (угод), суть яких зводиться до передачі прав на використання ресурсів. Якщо говорити про принципи, які покладені в основу розподілу, а також угод, то в ідеалі можна виділити дві альтернативні форми розподілу: за допомогою ринкового механізму і організаційного.

Як в «ринкових», так і в «організаційних» угодах з приводу розподілу ресурсів можна виділити два основних моменти, які визначають їх характер: принцип прийняття рішень,

якого дотримуються учасники угоди; положення і роль учасників угоди в системі, яка розглядається, їх склад і взаємовідносини.

Основним принципом прийняття рішення при ринковому механізмі угоди є максимізація приватних інтересів кожного учасника, а сигналами, які використовуються для прийняття рішення, - ринкові цілі (склад учасників угод змінюється). В разі ієрархічної організації кожен учасник угод не вільний приймати рішення у відповідності лише з власними інтересами. В ідеалі передбачається, що він буде виходити із загальних інтересів організації, діяти суворо у відповідності з вказівками, які надходять по ієрархічно організованим каналам інформації (склад учасників-членів організації). Між учасниками угод підтримуються стабільні і довгострокові зв'язки.

Насправді життя багатше. Все різноманіття операцій розподілу і обміну ресурсами можна класифікувати за допомогою континууму, на одному кінці якого розташовані угоди, які здійснюються відповідно до ринкових принципів, а на іншому - операції, які обмежені рамками високоцентралізованих ієрархічних фірм. Простір між цими екстремумами при цьому буде зайнятий безліччю гібридних форм, які поєднують в собі ринковий та організаційний механізми в самих різних комбінаціях і пропорціях. Мабуть, можна стверджувати, що мова йде про утворення особливого механізму (який охоплює весь спектр проміжних форм обміну і розподілу ресурсів), який має свою власну логіку. Мабуть, такий механізм слід використовувати при розробці високотехнологічних наукомістких виробництв.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Підприємствам, орієнтованим на нові технології, для досягнення успіху необхідно перетворювати свою стратегію в ринкову. На підприємствах, що займаються високими технологіями, єдиний постійний фактор - неперервні зміни.

На значну державну підтримку цивільних областей розраховувати не доводиться. Отже, потрібно використовувати не тільки державні кошти, необхідний приплив інвестицій, в тому числі і зовнішніх. Необхідно розвинути цивільні технології до такого рівня, щоб пішов зворотний технологічний трансфер - з цивільної області у військову. І йти потрібно через високі подвійні технології. Тому необхідно перш за все створити сприятливі умови для інвестора, нормативно-законодавчу базу: інвестор повинен працювати без ризику з тривалими інвестиціями.

Дослідження проведено у межах виконання НДР «Конкурентна розвідка в безпекоорієнтованому управлінні інноваційно-інвестиційний розвитком підприємств стратегічного значення для національної економіки і безпеки держави» (№ ДР 0119U002005).

Література

1. Актуальні питання інноваційного розвитку держави, регіонів, підприємств: колективна монографія. Під редакцією В. І. Захарченко. Луганськ: Ноулідж, 2014. 182 с.
2. Гавриленко А. С. Формування нового технологічного укладу як напрям прискорення інноваційного розвитку України. *Формування ринкових відносин в Україні*, 2019. №9. С. 42-49.
3. Гудков А. Г., Шашурин В. Д. Проблемы технологического развития. *Машиностроитель*, 2003. №6. С. 26-29.
4. Котляревський Я. В. та ін. Нова економіка: еволюція форм та методології досліджень. *Наука та інновації*, 2020. №1. Т. 16. С. 16-31.
5. Мазур Ю. А. Налоговые стимулы НИОКР в условиях эмерджентной экономики: направление реформ для Украины. *Економіка промисловості*, 2017. №2 (78). С. 61-79.
6. Радзиевская С. А. Вектор интеграции и научно-технологическое развитие Украины. *Економіка України*, 2013. №11 (616). С. 51-60.
7. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року. Схвалено розпорядженням КМ України №526-р від 10.07.2019 р. *Урядовий кур'єр*, 2019. №143. С. 9-10.

8. Федулова Л. Технологическое развитие экономики. *Экономика Украины*, 2006. №5. С. 4-10; №6. С. 4-11.
9. Федулова Л. Перспективы инновационно-технологического развития промышленности Украины. *Экономика Украины*, 2008. №7. С. 24-36.
10. Шовкун І. А. Інвестиційний клімат як чинник промислового розвитку України. *Економіка і прогнозування*, 2019. №4. С. 70-103.

REFERENCES

1. Aktualjni pytannja innovacijnogho rozvytku derzhavy, rehioniv, pidpryjemstv: kolektyvna monohrafija (2014) [Current issues of innovative development of the state, regions, enterprises: a collective monograph]. Pid redakcijeju V. I. Zakharchenko. Lughansjk: Noulidzh. 182 s.
2. Ghavrylenko A. S. (2019). Formuvannja novogho tekhnologhichnogho ukladu jak naprjam pryskorennja innovacinogho rozvytku Ukrajinjy [Formation of a new technological way of life as a direction of accelerating the innovative development of Ukraine]. *Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukrajinjy*. №9. S. 42-49. [in Ukrainian]
3. Gudkov A. G., Shashurin V. D. (2003). Problemi tehnologicheskogo razvitiya [Problems of technological development]. *Mashinostroitel*. №6. S. 26-29. [in Russian]
4. Kotljarevsjkyj Ja. V. ta in. (2020). Nova ekonomika: evoljucija form ta metodologhiji doslidzhenj [New Economics: Evolution of Research Forms and Methodologies]. *Nauka ta innovaciji*. №1. T. 16. S. 16-31. [in Ukrainian]
5. Mazur Yu. A. (2017). Nalogovie stimuli NIOKR v usloviyah emerdjentnoi ekonomiki: napravlenie reform dlya Ukraini [Tax incentives for R&D in an emerging economy: the direction of reforms for Ukraine]. *Ekonomika promislovosti*. №2 (78). S. 61-79. [in Russian]
6. Radzievskaya S. A. (2013). Vektor integracii i nauchno-tehnologicheskoe razvitie Ukraini [Vector of integration and scientific and technological development of Ukraine]. *Ekonomika Ukraini*. №11 (616). S. 51-60. [in Russian]
7. Strateghija rozvytku sfery innovacijnoji dijalnosti na period do 2030 roku [Strategy for the development of innovation for the period up to 2030]. Skhvaleno rozporjadzhennjam KM Ukrajinjy №526-r vid 10.07.2019 r. (2019). *Urjadovyj kur'jer*. №143. S. 9-10. [in Ukrainian]
8. Fedulova L. (2006). Tehnologicheskoe razvitie ekonomiki [Technological development of the economy]. *Ekonomika Ukraini*. №5. S. 4-10; №6. S. 4-11. [in Russian]
9. Fedulova L. (2008). Perspektivi innovacionno-tehnologicheskogo razvitiya promishlennosti Ukraini [Prospects for innovation and technological development of Ukrainian industry]. *Ekonomika Ukraini*. №7. S. 24-36. [in Russian]
10. Shovkun I. A. (2019). Investycijnyj klimat jak chynnyk promyslovogho rozvytku Ukrajinjy [Investment climate as a factor of industrial development of Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannja*. №4. S. 70-103. [in Ukrainian]

Merculov M. Modern problems of scientific and technological development

The nature of modern features of scientific and technological development in Ukraine is determined in this article. The important aspects of scientific and technological development based on the analysis of domestic and foreign experience have been identified. Today it is necessary to have a steady increase in R&D expenditures in science-intensive industries, primarily in the development and production of defense products; to improve the legislative provision and the sphere of interstate technology exchange; pay attention to the rational use of dual technologies; to identify restrictions on the use of new technologies; to improve the organizational structure of the innovative enterprise with the appropriate training of contractors; identify new forms and structures of interfirm interaction. The analysis of two alternative forms (mechanisms) of distribution of resources in scientific and technological development: market and organizational is carried out. Two main points are emphasized, which determine their nature - the principle of

decision-making, which is followed by the parties to the agreement and the provisions and role of the participants in the interconnected system, their composition and relationship. Emphasis is placed on the development of civilian technology to a level where there will be a reverse transfer from the civilian to the military. The discussion of the problem of modernization of the national economy and the conditions of its membership in the group of highly developed countries of the world on the basis of the formation of a well-founded scientific and technological policy was continued.

Key words: *technology, resource, function, factor, production, development, transfer, investment.*

УДК 332.8

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Лариса Сорока

кандидат економічних наук, доцент кафедри управління підприємницькою та туристичною діяльністю

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

ORCID ID 0000-0002-8014-7509

Олександр Шевченко

студент

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

Дана стаття присвячена дослідженню місця і ролі фінансової безпеки у системі економічної безпеки на вітчизняних підприємствах. Розглянуто сутність і зміст таких економічних категорій, як «економічна безпека підприємства», «фінансова безпека підприємства» і «управління фінансовою безпекою підприємства». Проаналізовано наявні у літературних джерелах дефініції вищевказаних понять та обрано з них ті, які на думку авторів, найбільше відповідають сучасним реаліям господарювання в Україні та найповніше розкривають сутність даних понять. В ході дослідження з'ясовано, що рівень фінансової безпеки суб'єкта господарювання залежить від впливу багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів. З'ясовано провідні цілі фінансової безпеки господарюючого суб'єкта. Встановлено, що головною причиною виникнення фінансової кризи на вітчизняних підприємствах є відсутність дієвого механізму управління фінансовою безпекою. На основі опрацювання джерельної бази сформовано механізм управління фінансовою безпекою, доведено ефективність та доцільність його практичного застосування на вітчизняних підприємствах.

Ключові слова: *фінансова безпека, фінансовий стан, фінансові ресурси, управління фінансовою безпекою, компоненти економічної безпеки.*

Постановка проблеми. Сьогодні, в ринкових умовах господарювання, дуже складно недооцінити роль фінансової безпеки у сталому розвитку господарюючих суб'єктів. Адже рівень фінансової безпеки безпосереднім чином впливає на конкурентоздатність підприємства.

Відомо, що в сучасній економіці серед причин, що призвели до кризового стану або банкрутства фірм, варто відзначити відсутність ефективного механізму управління фінансовою безпекою. У зв'язку із цим, вирішення питань, які пов'язані із розробкою, впровадженням і удосконаленням процесу управління фінансовою безпекою підприємств є необхідним для їх ефективного функціонування як у короткостроковому, так і у довгостроковому періодах.